

Liian paljon liittyviä

»Kaikkien maiden sosialistit, liittykää yhteen!» kuuluu tuttu taistelulause. On varsin tavallista kuvata asioiden, esineiden tai ihmisten suhteita verbillä *liittyä*. Tässä lauseessa verbi kuvaa aktiivista toimintaa ja sillä on merkitys 'tulla mukaan, yhtyä joukkoon, tehdä liitto', mutta kaikkiaan verbi on hyvin laajamerkityksinen. Sitä voidaan käyttää sekä aktiivisena että passiivisena, yhtä hyvin konkreettisesta kuin abstraktisestakin toiminnasta tai tapahtumisesta, niin pysyvästä tilasta kuin tilan muutoksestakin. Kysymykseen voivat siis tulla monenlaiset suhteet.

Laajamerkityksisyys on mahdollistanut myös *liittyä*-verbin liikakäytön. Varsinkin asioiden suhteita ilmaistaessa siitä on tullut tyypillinen muotisana: yleisverbi, joka valitaan, vaikka jokin muu ilmaustapa olisi selkeämpi. Seuraavat esimerkit ovat pedagogisista ja tieteellisistä artikkeleista ja opiskelijoiden harjoitusaineista.

Asia voi olla toisen aihe, lähtökohta tai syy. Tällöin *liittyä*-verbiä havainnollisempia ja yksiselitteisempiä ovat esim. *aiheutua* ja *johtua*, transitiivitapauksissa *aiheuttaa* tai *vaikuttaa*. Esim. »Viime vuosina maassamme on tutkittu intensiivisesti fyysiseen rasitukseen liittyvää luuston häiriötilaa, rasisurmummaa.» Par. fyysisen rasituksen aiheuttamaa. »Pääasiassa palvelukseen liittyvien syiden vuoksi saatiin vain kolmen röntgenkuvauksen sarja suoritetuksi.» (Kyse on varusmiesten saamien rasisurmumien röntgenku-

vauksista.) Par. palveluksesta aiheutuneiden ~ palveluksen aiheuttamien. »Huomiota kiinnitettiin myös yhteiskuntaluokkaan liittyviin tekijöihin, jotka määräävät nuorten ihmisten kiinnostuksen eriytymistä.» Par. yhteiskuntaluokasta johtuviin. »Osa vallitsevasta erilaisuudesta liittyy sukupuolten välillä ilmeneviin ja sosiaalisesta lähtökohdasta aiheutuviin eroihin.» Par. Osa eroista johtuu sukupuolesta tai sosiaalisesta lähtökohdasta. »Vastaamisen vapaus ja siihen liittyvä arvostelun vaikeus ovat tyypillisiä ominaisuuksia esseetehtäville.» Par. Vastaamisen vapaus ja siitä johtuva ~ sen aiheuttama arvostelun vaikeus ovat esseetehtävien tyypillisiä ominaisuuksia. »Puhelimen käyttäjien sosiaalisessa koostumuksessa tapahtui ajanmittaan muutoksia. Tämä liittyy luonnollisesti vastaavaan muutokseen puhelimen käyttäjien ammattirakenteessa.» Par. Ajan mittaan puhelimen käyttäjiä tuli muistakin (kuin edellä puheena olleista) sosiaalisista ryhmistä. Tämä aiheutui tietysti siitä, että puhelinta rupesivat käyttämään yhä useampien ammattien harjoittajat. »Arvosanamestykseen liittyvien tekijöiden tarkastelu selvittää sitä, millaisia vaatimuksia opetusjärjestelmä asettaa opiskelijalle.» Par. Arvosanamestykseen vaikuttavien syiden --.

Joskus lähtökohta on suorastaan toisen asian edellytys. Tällöinkin *liittyä* on liian ylimalkainen; paitsi verbiä *edellyttää* tarjoutuu käyttöön esimerkiksi *vaatia*. Joskus suhde on sellainen, että se voitaisiin

selkeimmin ilmaista sanoilla *kohdistua* tai *tähdätä*. Esim. »Kyky tulkita taidemaalauksen sisältöä liittyy spesifeihin suuntautumistekijöihin, esim. monimutkaisuuden sietokykyyn.» Par. edellyttää erikoiskykyjä. »Kaikelle historian tutkimukselle on eduksi, jos asianomainen tutkija omaa tutkittavaan aiheeseen liittyvät valmiudet.» Par. -- jos tutkijalla on aiheen vaatimat kyvyt. »Spesialistien koulutus ei oikeustieteessä ole pääasia. Päinvastoin korostetaan voimakkaasti sellaisten yleisempien valmiuksien merkitystä, jotka liittyvät oikeusjärjestykseen, oikeustieteeseen ja oikeudelliseen ratkaisutoimintaan.» Par. -- sellaisia yleisempiä tietoja ja taitoja, joita oikeusjärjestys, oikeustiede ja oikeusratkaisut vaativat ~ edellyttävät. »Terveysten parantamiseen ja sairauden ehkäisyyn liittyvän tiedon opettaminen on ollut varsin vähäistä suhteessa hoitomenetelmien opettamiseen.» Par. tähtäävän. »Avohoidon tehtävistä kiinnostuneilla oli lääkäreiden työhön liittyviä pelkoja vähemmän kuin muista erityistehtävistä kiinnostuneilla.» Par. kohdistuvia.

Liittyä-verbillä voidaan kuvata esim. osan ja kokonaisuuden suhdetta tai toisen yhteyteen kuulumista, mutta joskus verbi *kuulua* voi ilmaista asian selkeämmin. Kun kirjoitetaan: »Ulkoilualueisiin liittyvät myös rannat ja metsät», tulkitsee lukija, että on kyse kahden erillisen alueen suhteesta: on olemassa toisaalta ulkoilualueita ja toisaalta niiden yhteydessä mutta ulkopuolella rantoja ja metsiä. Kuitenkin asiayhteys paljastaa, että kirjoittajan tarkoitus on ollut sanoa: »Ulkoilualueisiin kuuluvat myös rannat ja metsät.» Samantyyppinen korjaus on tarpeen myös seuraavassa esimerkissä: »Vapaa-ajan viettoon liittyy nykyisin olennaisesti matkustaminen.» Par. kuuluu.

Tutkija kirjoittaa: »Koska rasmusmurtuma luonnostaan liittyy sotilaskoulutukseen ja on aiheuttanut runsaasti poissaoloja varusmiespalvelusta, on ymmärrettävää, että puolustusvoimien lääkintähuolto on uhrannut voimavaroja tilan selvittelyyn.» Millä tavoin rasmusmurtu-

ma liittyy sotilaskoulutukseen? Ilmeisestikin niin, että koulutettavat joutuvat normaalia suurempaan fyysiseen rasitukseen ja siksi heillä on usein rasmusmurtumia. *Liittyä*-verbi on siis käytössä silloinkin, kun kyseessä on omistussuhde tai johonkin kiinteästi kuulumisen suhde: jollakin tai jossakin on jotain. Lisäesimerkkejä: »Työryhmiin ja komiteoihin liittyy se olennainen ero, että --.» Par. Työryhmillä ja komiteoilla on --. »Harjoittelukoulujen toimintaan on liittynyt paljon piirteitä, jotka suosivat enemmän näyttelijän roolin omaksumista kuin vakavia todellisten opetustilanteiden toteuttamisyrityksiä.» Par. Harjoittelukoulujen toiminnassa on ollut paljon piirteitä, jotka suosivat enemmän näyttelemistä --. »Joensuun korkeakoulun lastentarhan- ja luokanopettajankoulutukseen hyväksytyille oli ominaista ihmiskeskinen suuntautuminen, mikä liittyi kielteisesti tieteellisiin ja tutkimusintresseihin.» Par. -- hyväksytyt suuntautuivat ihmiskeskisesti, mutta kiinnostusta tieteeseen ja tutkimukseen heillä ei ollut.

Hyvin tavallinen on adjektiiviattribuutina oleva *liittyä*-verbin 1. partisiippi. Monesti se on turha ja sanaliiton voi korvata yhdyssanalla tai lyhemmällä konstruktiolla, jossa *liittyä*-verbin ja sen määritteen korvaa genetiiviattribuutti. Esim. »Vaikka nuolenkärkien perustehtävä aina on sama, on niiden ulkonäössä kuitenkin erilaisista valmistukseen liittyvistä tavoista johtuen eroja.» Par. -- erilaisista valmistustavoista johtuvia eroja. »Vanhusien oikeudet ja velvollisuudet vaihtelevat laajalti yhteisön sosiaalisesta rakenteesta riippuen. Eräs tällainen rakenteeseen liittyvä seikka on sukulaisuusjärjestelmä.» Par. -- yhteisön sosiaalisen rakenteen mukaan. Tällainen rakenneseikka on mm. sukulaisuusjärjestelmä. »Matematiikka, fysiikka ja kemia ovat luonteeltaan ns. puhtaita tieteitä, joissa korkeakoulussa harjoitettava tieteellinen tutkimus on erikoistunut kapea-alaisten tutkimusaiheiden käsittelyyn ja etääntynyt jokapäiväiseen ympäristöömme liittyvien probleemien tarkastelusta.» Par. jokapäiväisen

Kielemme käytäntö

ympäristömme probleemien tarkastelusta. »On varmistettava, että tehtävän käsitelystä päättyessä mahdollisimman moni on ymmärtänyt siihen liittyvät periaatteelliset pääasiat.» Par. sen pääperiaatteet. »Taustamelun leviämiseen vaikuttavat useat sekä luonnonympäristöön että kaupungin rakennettuun ympäristöön liittyvät tekijät.» Par. sekä luonnonympäristön että kaupungin rakennetun ympäristön piirteet. »Opiskelijoilta voidaan edellyttää, että he osoittavat harjoitustöissään, tutkielmissaan sekä käytännön tilanteisiin liittyvien ongelmien tarkastelussa ymmärtävänsä, millä tavoin eri yksityiskohdat liittyvät toisiinsa ja kokonaisuuteen.» Par. käytännön ongelmien tarkastelussa.

Mikä saa kirjoittajat niin usein valitsemaan verbin *liittyä*, vaikka vaihtoehtoja on tarjolla kosolti? Useat esimerkit ovat tieteellisestä tekstistä, ja niistä pöllähtää ilmoille tutkijankammion pöly. Tutkija näkee paperilla vain jotakin ilmiötä kuvaavia lukuja ja toteaa niiden korreloivan tai jäävän korreloimatta toista ilmiötä kuvaavien lukujen kanssa. Niinpä hän kirjoittaa esimerkiksi: »Keskeyttäneisyys liittyi heikkoon ylioppilastutkintomenestykseen ja puuttuviin teoreettis-tieteellisiin intresseihin.» Tutkijan olisi kuitenkin vaivauduttava numeroitaan pitemmälle näkemään, mitä todellisen elämän ilmiöitä ne oikeastaan kuvaavat. Silloin paperille voisikin syntyä lause »Opintonsa keskeyttäneiden ylioppilasmenestys oli heikko, eikä heillä ollut kiinnostusta teoreettisiin ja tieteellisiin asioihin».

Joskus *liittyä*-verbin käyttämisen päämääränä ilmeisesti on tietoinen epämääräisyyden tavoittelu. Väljänä ja monimerkityksisenä *liittyä* sopii hyvin, kun ei ole tarpeen tai ei voida ilmaista, millaisesta asioiden suhteesta on kysymys. Pari vuotta sitten sairastuivat muutamat lentokentiltä juustoja ostaneet punatautiin. Sanomalehti kirjoitti: »Yhtä lukuun ottamatta kaikki seitsemän lentokenttäjuustoihin liittyvää punatautitapausta ovat olleet lieviä.» Näin ei suoraan väitetty, että sairastumiset olisivat johtuneet juustoista, ja jos taudin lähde olisikin osoittautunut

muuksi, ei kirjoittajaa olisi voitu syyttää virheellisten tietojen antamisesta.

Useimmiten *liittyä*-verbin synnyttämä epämääräisyys ei kuitenkaan ole näin harkittua: laajamerkityksisyytensä ansiosta sana vain tarjoutuu käyttöön helposti ja vapauttaa kirjoittajan pohdiskelemasta, millainen kuvattavien asioiden suhde todella on. Jonkun on vaiva kuitenkin nähtävä. Jos sitä ei näe kirjoittaja, se siirtyy lukijalle. Lukijaansa kunnioittava asiatekstin kirjoittaja ei jätä tekstiin tulkitsemisongelmia, vaan epätasmoisten muotisanojen asemesta valitsee asiayhteyteen yksiselitteisesti sopivat.

LAILA LEHIKONEN